

Raadsbrief ter informatie

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Aan de raad van de gemeente Almelo

Bijlage	Doorkiesnummer	Behandeld door	Datum
1	835610	J. Rouweler	02 november 2021

Onderwerp

Afwijzen verzoek aanwijzen gemeentelijke monumenten Egbert Gorterstraat 3 en 5 in Almelo

Geachte leden van de raad,

Op 11 mei 2021 hebben wij een aanvraag ontvangen van Erfgoedvereniging 't Heemschut, waarin wordt verzocht om de panden aan de Egbert Gorterstraat 3 en 5 in Almelo aan te wijzen tot gemeentelijke monumenten.

Wij hebben op deze aanvraag besloten. Voor de inhoud en afwegingen van dit besluit verwijzen wij u naar bijgevoegde brief (UIT-100483).

Hoogachtend,
Burgemeester en Wethouders van Almelo,
de secretaris, de burgemeester,

F.W. van Ardenne

A.J. Gerritsen

Erfgoedvereniging Heemschut

Javastraat 26
7512 ZJ ENSCHEDE

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Bezoekadres:
Haven Zuidzijde 30
7607 EW Almelo

telefoon: **(0546) 54 11 11**
e-mail: **gemeente@almelo.nl**
internet: **www.almelo.nl**

Uw brief 10 mei 2021	Uw kenmerk Aanvraag Monumentenstatus	Ons kenmerk UIT - 21100483	Datum 2 november 2021
Bijlage(n) 2	Doorkiesnummer 0546-54 11 11	Behandeld door J. Rouweler	Zaaknummer DCS - 2173983

Onderwerp

Besluit tot niet aanwijzen gemeentelijke monumenten Egbert Gorterstraat 3 en 5 in Almelo

Geachte heer [REDACTED],

Op 11 mei 2021 hebben wij van u -namens Erfgoedvereniging Heemschut- een aanvraag ontvangen. U vraagt ons om vier panden, die gezamenlijk de noordelijke gevel aan de Egbert Gorterstraat 3 en 5 in Almelo vormen, op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Aan uw verzoek is – voor zover het het pand aan de Egbert Gorterstraat 3 betreft – een cultuurhistorisch onderzoek ten grondslag gelegd, uitgevoerd door BBA te Utrecht (cultuurhistorisch onderzoek van BBA).¹ Dit onderzoek is in januari 2020 in opdracht van de eigenaar van de panden aan de Egbert Gorterstraat 3 – te weten het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) – uitgevoerd.

1. Doel van uw aanvraag

Met het doen van deze aanvraag beoogt u te voorkomen dat de dreigende sloop van de kantoorpanden Herman Gorterstraat 3 voor de nieuwbouw van de rechtbank wordt geëffectueerd en dat door verplaatsing van de rechtbank het pand aan de Herman Gorterstraat 5 haar huidige functie zal verliezen.² U bent van mening dat er - naast de verspilling van algemene middelen - door deze geplande herstructurering een ernstige aantasting van het cultuurhistorisch erfgoed van Almelo dreigt. De vier onderdelen vertegenwoordigen ieder afzonderlijk een belangrijk tijdsbeeld van de architectonische ontwikkeling van Almelo. Daarnaast getuigt ieder onderdeel afzonderlijk ook van een hoge architectonische en cultuurhistorische waarde, zo geeft u aan.

2. Verloop van de procedure

Op grond van artikel 3.16 van de Erfgoedwet kunnen gemeenten een erfgoedverordening vaststellen. De gemeenteraad van Almelo heeft in 2014 de Erfgoedverordening 2014 (erfgoedverordening) vastgesteld.

¹ Cultuurhistorisch onderzoek met waardestelling voorm. Kantoorgebouw Ten Cate Egbert Gorterstraat 3 Almelo, opgesteld door Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis v.o.f. (BBA), januari 2020, projectnummer 878.

² De Herman Gorterstraat is een verschrijving van de aanvrager. Dit moet Egbert Gorterstraat zijn.

Op grond van artikel 3 van de erfgoedverordening kan het college, al dan niet op aanvraag van een belanghebbende, een bouwwerk aanwijzen als gemeentelijk monument. Conform artikel 3 lid 2 van de erfgoedverordening hebben wij advies gevraagd aan de gemeentelijke monumentencommissie (monumentencommissie) inzake uw aanvraag. Dit advies hebben wij op 16 augustus 2021 (INK-103771) ontvangen. Het advies is als bijlage bijgevoegd bij dit besluit.

Na het ontvangen van het advies van de monumentencommissie hebben wij overeenkomstig artikel 3 lid 3 van de erfgoedverordening overleg gehad met de eigenaren van de panden aan de Egbert Gorterstraat 3 en 5. Uw aanvraag is dus overeenkomstig de bepalingen in de Algemene wet bestuursrecht (Awb), de Erfgoedwet en de erfgoedverordening behandeld.

3. Ten aanzien van de Egbert Gorterstraat 3

Het pand aan de Egbert Gorterstraat 3 betreft een voormalig kantoorpand van Ten Cate uit 1900 met een uitbreiding uit 1925, aangepast in 1936 door Jan Vixseboxse, met een uitbreiding uit 1953 van architecten Van den Broek en Bakema.

3.1 Advies monumentencommissie

De monumentencommissie stelt vast dat het voormalig kantoorpand van Ten Cate, Egbert Gorterstraat 3, stedenbouwkundig grote betekenis heeft als pendant van het overgebleven hoektorentje. Het zijn twee belangrijke markeringspunten, zichtbare herinneringen aan het verdwenen fabriekscomplex op deze locatie en de teloor gegane textielindustrie in het centrum van Almelo. Met name het kantoorgebouw met de bijzondere betimmerde firmantenkamer, antichambre en inloopkuis en de uitbreiding met de vergaderkamer alsook het oude fabrieksdeel aan de achterzijde zijn essentiële onderdelen. De huidige betekenis van de uitbreiding uit 1953, een gevelwand met zaagtand sheddaken, vindt de monumentencommissie minder groot.

De monumentencommissie adviseert het voormalig kantoorpand van Ten Cate aan de Egbert Gorterstraat 3 in Almelo aan te wijzen als gemeentelijk monument.

3.2 Het onderzoek van BBA

De Egbert Gorterstraat 3 is sinds eind 2019 in eigendom van het RVB. In verband met voorgenomen ontwikkelingen op dit terrein, heeft het RVB, mede op ons verzoek, een cultuurhistorisch onderzoek laten uitvoeren. Dit onderzoek is door BBA uitgevoerd en heeft een uitvoerig rapport opgeleverd.

Kort samengevat geeft BBA op basis van het onderzoek aan dat het pand waardevol is. Het voormalige kantoorpand herbergt een 'architectonische schat' in de vorm van een betimmerde firmantenkamer, waarbij ook de aansluitende inloopkuis en antichambre van belang zijn. Behoud hiervan is wenselijk. Op zolder trof BBA nog een glas-in-loodpaneel aan dat historische waarde heeft en veiliggesteld zou moeten worden.

3.3. Het overleg met de eigenaar

Zoals de erfgoedverordening voorschrijft, hebben wij overleg gevoerd met het RVB als eigenaar van het gebouw. Verwezen wordt in dit verband ook naar de brief van het RVB d.d. 8 oktober 2021 (INK-104531). De inhoud van deze brief geeft een weergave van hetgeen het RVB met ons heeft gedeeld. Samengevat wijst het RVB op het volgende.

Eind 2016 stemde de Tweede Kamer in met de motie Oskam om de rechtbanken in zeven steden, waaronder Almelo, volwaardig open te houden. Op dit moment is de rechtbank gevestigd aan de Egbert Gorterstraat 5 te Almelo. De Raad voor de rechtspraak heeft in 2018 besloten dat er een nieuw gerechtsgebouw moet komen in Almelo. Dit heeft er onder andere mee te maken dat de huidige rechtbank aan de Egbert Gorterstraat 5 toe is aan grootschalig onderhoud, op meerdere aspecten functioneel achterhaald is en met name te groot is voor de huidige behoefte. Technische renovatie en functionele optimalisatie van het bestaande pand leiden tot zeer grote investeringen, zijn zeer ingrijpend voor het lopende primaire proces en doen er uiteindelijk niet aan af dat het gebouw nog steeds te groot zal zijn.

Nieuwbouw is noodzakelijk om een optimale, goede, efficiënte, en duurzame huisvesting van de medewerkers voor de lange termijn in Almelo te garanderen, zonder dat leegstand wordt gefinancierd.

Wat betreft de locatie voor deze nieuwbouw stelt het RVB dat zichtbaarheid een voorwaarde is voor succesvolle rechtspraak. Zichtbaarheid, herkenbaarheid en bereikbaarheid zijn belangrijke criteria voor de locatiekeuze van gerechtsgebouwen. Andere kavels (dan de Egbert Gorterstraat 3) met een zelfde omvang, zo dichtbij het station en het centrum zijn binnen Almelo niet aanwezig. Om die reden heeft het RVB eind 2019 het perceel aangekocht.

Het RVB heeft BBA gevraagd om een onderzoek uit te voeren. Tevens heeft het RVB advies gevraagd aan de Rijksbouwmeester. De Rijksbouwmeester heeft kennis genomen van het rapport van BBA. De conclusie van de Rijksbouwmeester is dat het pand weliswaar monumentale waarden heeft, maar niet van een dermate unieke kwaliteit is dat behoud van het pand noodzakelijk is. Stedenbouwkundig zou een beter passende nieuwbouw zelfs te prefereren zijn. Dit met uitzondering van het interieur van de firmantenkamer dat een cultuurhistorisch waarde vertegenwoordigt die behoud van belang maakt. De firmantenkamer zou wat de Rijksbouwmeester betreft moeten worden hergebruikt in de nieuwbouw.

Het RVB heeft verder onderzocht of het mogelijk is het kantoorpand te behouden en daar in een bepaalde vorm de nieuwe Rechtbank in te huisvesten. Conclusie van dit onderzoek is dat dit niet haalbaar is. Dit heeft ermee te maken dat de functionaliteit van een rechtbank complex en dwingend is in ruimtelijke en logistieke ordening. Gehechten, medewerkers en publiek moeten op gescheiden wijze het gebouw kunnen betreden en daarna onafhankelijk van elkaar in de verschillende zittingsruimtes kunnen komen. Het is verder belangrijk dat het kavel aan de buitenkant slechts aan twee kanten benaderd kan worden. De hoofdentree (die open en uitnodigend moet zijn) moet gesitueerd worden op de plek waar nu het kantoorpand staat. Hergebruik van het hele complex is al met al onmogelijk.

Ook het hergebruik van enkel het meest historische deel op de kruising Gorterstraat en Stationsstraat blijkt niet haalbaar. De negatieve impact op de functionaliteit van de rechtbank is te groot mede doordat de enige plek voor de hoofdentree wordt ingenomen door dit gesloten volume. Het pand moet volgens het RVB hoe dan ook in zijn waarde worden aangetast om het aan te passen aan de (dwingende) veiligheidseisen van de rechtspraak.

Het RVB stelt al met al vast dat behoud van het gebouw niet mogelijk is. Wel is het RVB voornemens om de firmantenkamer en de bronzen plaquette, die in de buitengevel van het huidige pand is opgenomen, een plek te geven in het voor publiek toegankelijke deel van het nieuwe gerechtsgebouw. Onderzocht wordt nog of de kluisdeur behouden kan blijven (de kluis maakt onderdeel van de constructie van het pand) en geïntegreerd kan worden in de nieuwbouw. Het glas-in-lood werk ligt op de zolder van het kantoorpand. Dit wordt bewaard.

4. Ten aanzien van de Egbert Gorterstraat 5

De Egbert Gorterstraat 5 betreft het pand waarin thans de Rechtbank Almelo (1995) is gevestigd, welk pand is ontworpen door architect Cor Kalfsbeek.

In uw aanvraag stelt u dat u dat de huidige rechtbank aan de Egbert Gorterstraat 5 een markant punt is geworden. De uitstraling van het architectonisch concept met de hardblauwe gevel met de colonnade is volgens u onmiskenbaar afkomstig uit een periode waarin de architectuur opvallend mocht zijn. In die zin past het gebouw op de lijst van Post 65 gebouwen, zoals die door de Werkgroep Post65 van uw erfgoedvereniging Heemschut wordt opgesteld.

4.1 Advies monumentencommissie

De commissie geeft aan dat de monumentenwaarden van de rechtbank niet op voorhand evident zijn. Hiernaar zou eerst meer cultuurhistorisch onderzoek gedaan moeten worden, alvorens een afweging op basis van de in de monumentenzorg gebruikelijke criteria gemaakt

kan worden. Nu ontbreekt een waardering van het gebouw in reeksen van overheidsgebouwen, van rechtbanken, van het werk van Kalfsbeek of van openbare gebouwen van na 1965.

4.2 Overleg met de eigenaar

Er heeft een gesprek plaatsgevonden met de eigenaar van het pand. De eigenaar heeft aangegeven dat met een open vizier voorzichtig nagedacht wordt over toekomstige ontwikkelingen van het gebouw. Hierbij wordt overleg gezocht met de gemeente. Er zijn geen concrete scenario's.

5. Beoordeling van uw aanvraag

Het besluit tot aanwijzing van een gemeentelijk monument is een discretionaire bevoegdheid. Dit betekent dat wij alle bij het besluit betrokken belangen moeten en mogen af- en meewegen. Dit zijn onder meer de belangen van de bescherming van de monumentale waarden ten opzichte van de belangen van de eigenaar. Maar ook het algemeen maatschappelijk belang dient bij onze besluitvorming te worden betrokken. Na afweging van al deze belangen besluiten wij tot het al dan niet aanwijzen van een gemeentelijk monument.

5.1 Belangenafweging Egbert Gorterstraat 3

Niet ontkend kan worden dat het pand aan de Egbert Gorterstraat 3 over cultuurhistorische waarden beschikt. Desondanks hebben wij na afweging van alle belangen, waaronder ook het algemeen belang, besloten om het pand niet aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Bij deze afweging hebben wij betrokken dat BBA, de Rijksbouwmeester en de monumentencommissie de grootste cultuurhistorische waarden toekennen aan de firmantenkamer met antichambre en de kluizen. Op basis van de plannen die het RVB heeft, wordt de firmantenkamer behouden. Onderzocht wordt nog of dit ook voor de kluisdeur kan gelden. De behouden onderdelen worden bovendien – anders dan in de huidige situatie het geval – voor het publiek openbaar toegankelijk.

Wij zijn na zorgvuldig onderzoek tot de overtuiging gekomen dat verhuizing van de rechtbank noodzakelijk is en dat het bestaande gebouw Egbert Gorterstraat 3 niet op een verantwoorde wijze geschikt te maken is voor de vestiging van een gerechtsgebouw. Het toekennen van een gemeentelijke monumentenstatus beperkt de mogelijkheden van het gebruik van het pand, terwijl uit onderzoek blijkt dat het bestaande gebouw hoe dan ook niet aan de dwingende inrichtingseisen van een gerechtsgebouw kan voldoen. Overigens leidt het toekennen van een monumentenstatus ook tot hoge kosten voor onderhoud en vergunningen. Nieuwbouw op deze locatie is (in het belang van behoud van de rechtbank in Almelo) onvermijdelijk en draagt overigens ook bij aan onze visie over de ontwikkeling van de binnenstad en het stationsgebied, welke ontwikkeling voor ons prioriteit heeft.

Het behoud van een volwaardig gerechtsgebouw in Almelo vinden wij van groot algemeen maatschappelijk en ook cultuurhistorisch belang. Rechtspraak is een essentieel onderdeel van onze rechtstaat. Met een rechtbank in Almelo dragen wij al eeuwenlang bij aan deze rechtspraak en ook aan de noodzakelijke toegankelijkheid daarvan. Op dit punt zien wij de stad Almelo als een centrale plek voor rechtspraak in Overijssel. Het behoud van de rechtbank in het toegankelijk en bereikbare stationsgebied vinden wij van grote toegevoegde waarde en ook van groot algemeen belang. Daarbij komt dat de rechtbank werkgelegenheid met zich brengt.

Wij wegen daarbij ook mee dat de plannen van het RVB al geruime tijd publiekelijk bekend zijn. Bij deze ontwikkelingen zijn wij ook al lange tijd nauw betrokken. In dit traject heeft het RVB zorgvuldig onderzoek laten doen en zich laten adviseren door de Rijksbouwmeester. Ook tijdens dit proces en nauw overleg hebben wij niet eerder aanleiding gezien om het kantoorpand aan te merken als gemeentelijk monument. Het RVB heeft de plannen doorontwikkeld en de sloopmelding voor het kantoorpand is ook reeds geaccepteerd. Dit versterkt naar ons oordeel, los van de inhoudelijke beoordeling, het belang van het RVB om het kantoorpand niet aan te wijzen als gemeentelijke monument. Het RVB heeft namelijk al gedurende langere tijd in goede trouw dat de plannen doorgang zouden kunnen vinden, deze plannen nader uitgewerkt.

Alles afwegende, mede gelet op het zorgvuldige onderzoek dat door het RVB is gedaan en mede gelet op het advies van de Rijksbouwmeester in deze, besluiten wij het voormalige kantoorpand van Ten Cate aan de Egbert Gorterstraat 3 te Almelo, **niet** aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Ten overvloede merken wij daarbij op dat wij verheugd zijn dat de monumentaal waardige interieur elementen, in ieder geval de firmantenkamer en de bronzen plaquette, behouden blijven en in het nieuwe gerechtsgebouw in het voor publiek toegankelijke gebied worden opgenomen. Op deze manier wordt – juist – gewaarborgd dat de voor het algemeen publiek sprekende firmantenkamer, ook voor dit publiek toegankelijk zal zijn.

5.2 Belangenafweging Egbert Gorterstraat 5

De huidige rechtbank is een opvallend en kenmerkend gebouw. Volgens de commissie staan de monumentale waarden van dit gebouw echter niet op voorhand vast. In uw aanvraag brengt u naar voren dat de reden van uw aanvraag is dat u wilt voorkomen dat de huidige rechtbank zijn functie zal verliezen.

Omdat het aanwijzen als monument niet het door u beoogde gevolg zal hebben dat de huidige functie van rechtbank behouden blijft en omdat de monumentale waarden volgens de monumentencommissie niet op voorhand evident zijn, zien wij nu geen aanleiding om de huidige rechtbank aan de Egbert Gorterstraat 5 op voorhand als gemeentelijk monument aan te wijzen. Daarbij wegen wij mee dat hoewel de eigenaar nadenkt over eventuele toekomstige ontwikkelingen van het pand, deze ontwikkelingen nog verre van concreet zijn. Er is dus geen aanleiding om aan te nemen dat het gebouw op korte termijn wordt gewijzigd. Daar komt bij dat de architect van het pand nog leeft.

BESLUITEN

Alles afwegende besluiten wij;

- 1) mede gelet op het zorgvuldige onderzoek dat door het RVB is gedaan en mede gelet op het advies van de Rijksbouwmeester in deze, het voormalige kantoorpand van Ten Cate aan de Egbert Gorterstraat 3 te Almelo, **niet** aan te wijzen als gemeentelijk monument en
- 2) de huidige Rechtbank Almelo (1995) van architect Cor Kalfsbeek **niet** aan te wijzen als gemeentelijke monument.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Almelo,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen

- 1) Aanvraag monumenten door Heemschut (INK-102338)
- 2) Cultuurhistorisch onderzoek BBA (INK-102338)
- 3) Advies monumentencommissie (INK-103771)
- 4) Brief van het RVB n.a.v. het overleg (INK-104531)

Bezwaar

Op basis van de Algemene wet bestuursrecht (artikel 7:1 Awb) kan een belanghebbende tegen dit besluit een bezwaarschrift indienen bij het college van burgemeester en wethouders. Het bezwaarschrift moet worden ingediend binnen zes weken na de dag waarop het besluit uitgereikt of verzonden is. Het bezwaarschrift dient te worden ondertekend en moet ten minste de volgende elementen bevatten:

- de naam en het adres van de indiener;
- de dagtekening;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht;
- de gronden van het bezwaar.

Voor behandeling van een bezwaarschrift bij de gemeente Almelo is geen griffierecht verschuldigd.

Voorlopige voorziening

Zij die bezwaar maken, kunnen tevens een verzoek doen om een voorlopige voorziening (artikel 8:81 Awb). Dit verzoek richt men aan de voorzieningenrechter van de Rechtbank Overijssel, Afdeling Bestuursrecht, Postbus 10067, 8000 GB Zwolle. Via www.rechtspraak.nl is het ook mogelijk uw verzoek digitaal in te dienen. Voor het behandelen van een verzoek om een voorlopige voorziening wordt griffierecht geheven. Het griffierecht hiervoor bedraagt € 181,00 voor individuele personen en € 360,00 voor organisaties.

Verzending

Een afschrift van dit besluit is verzonden aan:

- Rijksvastgoedbedrijf, [REDACTED], Postbus 19169, 2500 BD, Den Haag en
- Ief Capital Vastgoed Rietveld (Almelo-Egbert Gorterstraat) BV, [REDACTED], Postbus 74787, 1070 BT Amsterdam;
- Het Oversticht, t.a.v. de monumentencommissie, Postbus 531, 8000 AM Zwolle en
- Gemeenteraad van de gemeente Almelo.